

‘Melodieën zijn mijn adem’

De Oekraïens-Nederlandse componist **Maxim Shalygin** schreef een monumentaal werk dat zijn vuurdoop beleeft op het Minimal Music Festival Amsterdam: *Delirium*, een troostrijke jubelzang voor vier vleugels. ‘Door de beperkte bezetting gaat mijn verbeelding extra hard aan de slag.’

DOOR MARK VAN DE VOORT

JE neemt een groep van negen cello's of acht saxofoons en geeft vervolgens de muzikale fantasie alle ruimte. Componeren voor identieke instrumentengroepen is naar nieuwe hoogten getild door de Oekraïens-Nederlandse componist **Maxim Shalygin**. Deze spectaculaire maar ongewone bezettingen brengen het beste in hem naar boven. *Similar* noemt hij de voortgaande compositiecyclus – met daarin onder meer werken voor cello's of saxofoons – die hij zes jaar geleden aftrapte met een stuk voor zeven violen. Tijdens het Minimal Music Festival in Amsterdam staat de volledige *Similar*-cyclus op het

programma en wordt er een nieuw hoofdstuk aan toegevoegd. Ditmaal bundelen vier pianisten hun krachten in het één uur durende *Delirium*, een compositie voor vier vleugels die uitmondt in een extatisch ritueel voor een betere wereld. Het zijn ontwrichtende tijden, maar in de trefzekere handen van Shalygin blijkt muziek een magische bezweringsformule. Sinds 2010 woont en werkt Maxim Shalygin (38) in Nederland. Vanuit het Oekraïense Kamjanske verhuisde hij naar Den Haag om daar te studeren bij de componisten Diderik Wagenaar en Cornelis de Bondt. In zijn knusse Haagse woning vertelt

Maxim Shalygin

Shalygin over zijn nieuwste werk. Muziek is zijn spirituele houvast, nu meer dan ooit. ‘Ruim een jaar geleden kon ik gewoonweg niet geloven dat de oorlog in Oekraïne zou plaatsvinden. En toch is het zo. Het blijft onvoorstelbaar en surrealistisch. Elke ochtend word je wakker in de hoop dat de strijd zijn einde nadert. Ook al ga je door met je dagelijkse leven, die oorlog zit altijd diep vanbinnen.’ Zijn ouders verblijven nog in Kamjanske, wat niet zonder gevaar is. ‘De stad Dnipro, nabij Kamjanske, wordt regelmatig gebombardeerd. Mijn zus is al naar Nederland verhuisd met haar kinderen.’

BRENDON HEINIS

Accordeon

Aan een wand in Shalygins Haagse woning hangt een groot schilderij. Daarop staat het uitzicht dat de jonge Shalygin had vanuit zijn ouderlijk huis in Kamjanske. Op deze plek raakte hij voor het eerst in de ban van muziek en als jochie blonk hij uit op het accordeon. In het recente Oekraïense filmportret *Raising Waves* – te zien op de slotdag van het Minimal Music Festival – komen enkele voormalige muziekdocenten van Shalygin aan het woord. Vertederd vertellen ze over hun eigenwijze student, die tijdens optredens soms minutenlang één akkoord aanhield op zijn accordeon. 'Ik speel niet

Maxim Shalygin 'Hoewel elke concert- bezoeker iets anders ervaart bij mijn muziek is er toch iets wat ze bindt'

meer op het accordeon,' bekennt Shalygin. 'Als ik componeer dan doe ik dat achter de piano. Maar stiekem denk ik nog weleens over een toekomstig *Similar*-stuk voor meerdere accordeons. Wie weet!' Het idee voor de *Similar*-cyclus ontstond tijdens het werken aan *Letters to Anna*, een intense solovioolcompositie uit 2010. Shalygin: 'Prachtig, zo'n viool alleen, maar ik vroeg me af: welke klanktexturen zou ik kunnen creëren met meerdere violen? Zo rijpte langzaam het plan voor een lang werk voor zeven violen. Ik was ook gefascineerd door de schrijver Mark Danielewski, bekend van *House of Leaves*. Hij begon ooit aan een langlopende boeken- ▶

reeks, *The Familiar*. 27 delen moesten er verschijnen, maar hij heeft er slechts vijf voltooid. Dat idee van een macrocyclus waar je het leeuwendeel van je leven mee bezig kunt zijn, sprak me enorm aan.'

Mystieke glans

Voor zijn *Similar*-cyclus gaat Shalygin niet

over één nacht ijs. Elk hoofdstuk neemt zo'n twee jaar in beslag, waarbij de ondernemende toonzetter en zijn vrouw aanvankelijk het hele productieproces verzorgen. 'Deze *Similar*-werken maken me creatief,' aldus Shalygin. 'Ze laten me niet los. Door de beperkte bezetting gaat mijn verbeelding extra hard aan de slag.' Het eerste deel, *Lacrimosa or 13 Magic Songs*

voor zeven violisten, voltooit hij in 2017. Een meeslepend muziekcritueel waar je als luisteraar in meegezogen wordt. In veel van zijn composities paart Shalygin transparante, zorgvuldig opgebouwde structuren aan een buitengewoon expressieve, emotionele klankwereld. Het tweede *Similar*-werk, *Todos los fuegos el fuego* (2018-2019), schrijft Shalygin voor de saxofoonkwartetten Amstel en Keuris. Tijdens de première-uitvoeringen dirigeert Shalygin de compositie zelf, gestoken in een ceremonieel gewaad. 'Een van mijn pittigste stukken om uit te voeren vanwege de enorme verscheidenheid aan lagen en kleuren.' In het derde deel, *Severade* (2021), gaat cellist Maya Fridman in zee met het Cello Octet Amsterdam. De negen cello's worden ondersteund door de meditatief ratelende klanken van Rob van den Broeks zelfgebouwde geluidsinstallaties. *Severade* is zonder meer een van Shalygins aangrijpendste werken – muziek met een mystieke glans. 'Mijn composities herbergen een geheim, maar dit is moeilijk onder woorden te brengen. Muziek is universeel en brengt mensen bij elkaar. Tijdens een concert ervaart elke bezoeker iets anders bij mijn muziek en toch is er iets wat ze bindt. Een overweldigend gevoel dat gelijkaardig is, *similar*. Dergelijke emoties gingen ook door mij heen toen ik voor de eerste keer *Les noces* van Igor Stravinsky hoorde of de film *Mirror* van Andrej Tarkovski zag.'

Klanklabyrint

De kiem voor Shalygins nieuwste compositie, *Delirium*, ligt onder meer in een werk van Bach. Een intrigerend stukje uit een van diens klavierconcerto's, gespeeld op vier vleugels. 'In een langzaam deel hoorde ik ineens alle piano's tegelijkertijd arpeggio's spelen. Dat was zo'n wonderbaarlijk effect. Later heb ik dat klankprincipe weer opgepikt voor het coda van *Delirium*.'

In het begin schilderen de vier pianisten een omineus landschap van beierende klokken. 'Als luisteraar word je omringd door deze verschuivende klokgeluiden, soms dichtbij dan weer veraf,' schetst Shalygin. 'Uit miniem muziekmateriaal bouw ik vervolgens mijn compositie op. Ik hoor de potentie ervan en volg het pad.' De titel *Delirium* had Shalygin, zoals vaker, al van tevoren bedacht.

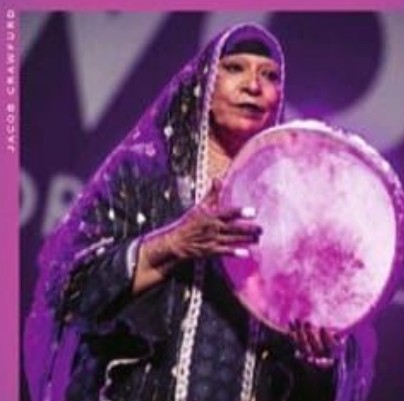
Maximale passie

Het Minimal Music Festival belicht de onverwachte, dramatische zeggingskracht van het minimalisme. Van 12 tot en met 16 april vinden er verschillende concerten plaats in Muziekgebouw Amsterdam. In deze hectische tijden gaat er een troostende werking uit van de schijnbare eenvoud van minimal music. De elementaire bouwsteentjes mogen minimaal lijken, in veel minimal musicnoten schuilt een maximale zeggingskracht en hartstocht.

Op 12 april opent het festival met een recent multimediawerk van een van de minimalpeetvaders, Steve Reich. In het ensemblewerk *Reich/Richter* – uitgevoerd door Asko|Schönberg onder leiding van slagwerkvirtuoos Colin Currie – worden Reichs bezwerende notenstromen gekoppeld aan oogverblindende videobeelden van Gerhard Richters schilderijen. Net als Reich blinkt de Duitse kunstenaar uit in fantasieën vol verborgen dramatiek.

De in 2021 overleden Nederlandse meester Louis Andriessen wist zijn minimalistische noten veelvuldig te kruiden

met stevige ritmes en pakkende akkoorden. Op 13 april brengen Asko|Schönberg en Ensemble Klang een ode aan Andriessen. Geheel in de ruimhartige geest van Andriessen klinkt er muziek van zijn compositie-leerlingen, onder wie Pete Harden, Steve Martland en Missy Mazzoli.

Mazaher

Het Minimal Music Festival biedt gewoontegetroou ook ruimte voor genres die aanschuiken tegen het minimalisme. Van de tranceopwekkende synthesizerfantasieën van het Amerikaanse trio Bitch'in' Bajas tot de helende wereldmuziek geïnspireerd op het oude zar-ritueel van het Egyptische ensemble Mazaher. Ook bijzonder is de *Sleep In*: in de nacht van 14 op 15 april wordt het publiek acht uur lang getraakteerd op kalmerende elektronische muziek waarbij je heerlijk in slaap kunt sukkelen.

minimalmusicfestival.nl

Asko|Schönberg